

Вперше українською!

Сер Артур Конан Дойл — культовий британський письменник, поет і драматург із шотландським корінням, класик детективного жанру, батько найкращого сищика всіх часів Шерлока Голмеа, автор численних пригодницьких, фантастичних та історичних романів, володар лицарського титулу. Твори письменника неодноразово екранізувалися, а герої його оповідань і повістей стали улюбленими для мільярдів читачів у всьому світі.

Коли молодому студенту-медику Артуру Конан Дойлу випала нагода вирушити до далекої незвіданої Арктики, він зрозумів, що це буде надзвичайна пригода. Досвід та враження, отримані в цій небезпечній мандрівці на китобой «Надія», письменник детально описав у своєму щоденнику. Тільки у ХХІ столітті рукопис з авторськими нотатками й малюнками було віднайдено. Щоденник містить описи природи Арктики, китобійного ремесла та полювання, суворого моряцького побуту, розповіді про авантюрні пригоди, дотепні історії. Також у книжці вміщено статті про мореплавання й два маловідомі оповідання Конан Дойла «Капітан “Полярної зірки”» та «Справа Чорного Пітера».

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-4308-8

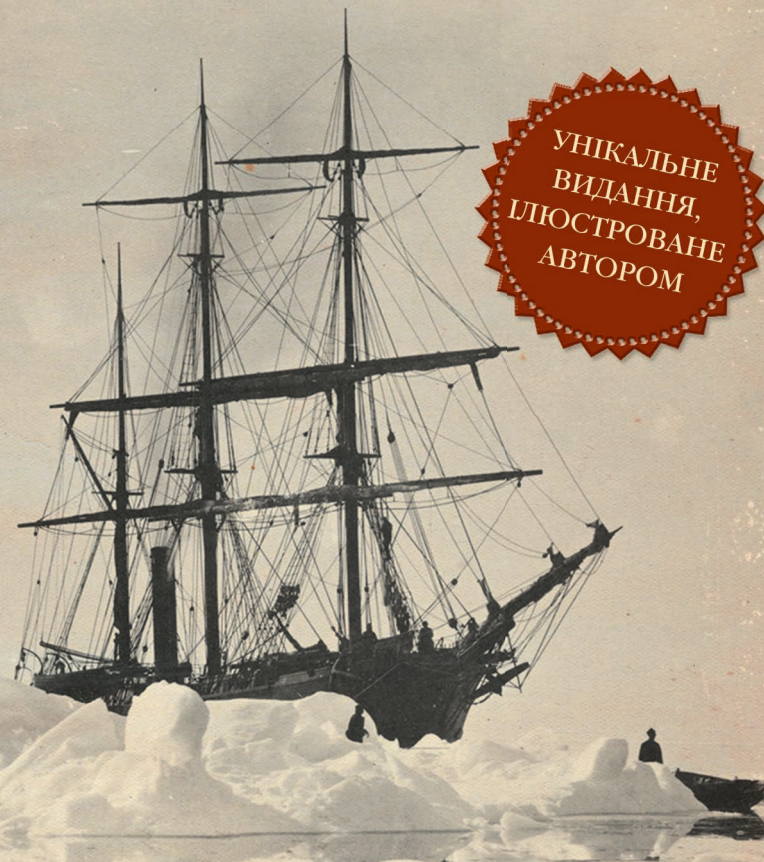

9 786171 243088

Артур Конан Дойл
Небезпечна робота

Артур Конан Дойл

УНІКАЛЬНЕ
ВИДАННЯ,
ІЛЮСТРОВАНЕ
АВТОРОМ

Небезпечна робота

Щоденник арктичних пригод

Небезпечна робота

Arthur Conan Doyle

Dangerous work

Diary of an Arctic Adventure

Edited by Jon Lellenberg & Daniel Stashower

Артур Конан Дойл

Небезпечна робота

Щоденник арктичних пригод

Під редакцією Йона Лелленберга і Деніела Сташова

ХАРКІВ КЛУБ
СІМЕЙНОГО
2018 ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.111
ББК 84(4Вел)
К64

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
Conan Doyle A. *Dangerous Work: Diary of an Arctic Adventure* /
Arthur Conan Doyle. — London :
The British Library, 2012. — 368 p.

Переклад з англійської *Вікторії Зенгви*

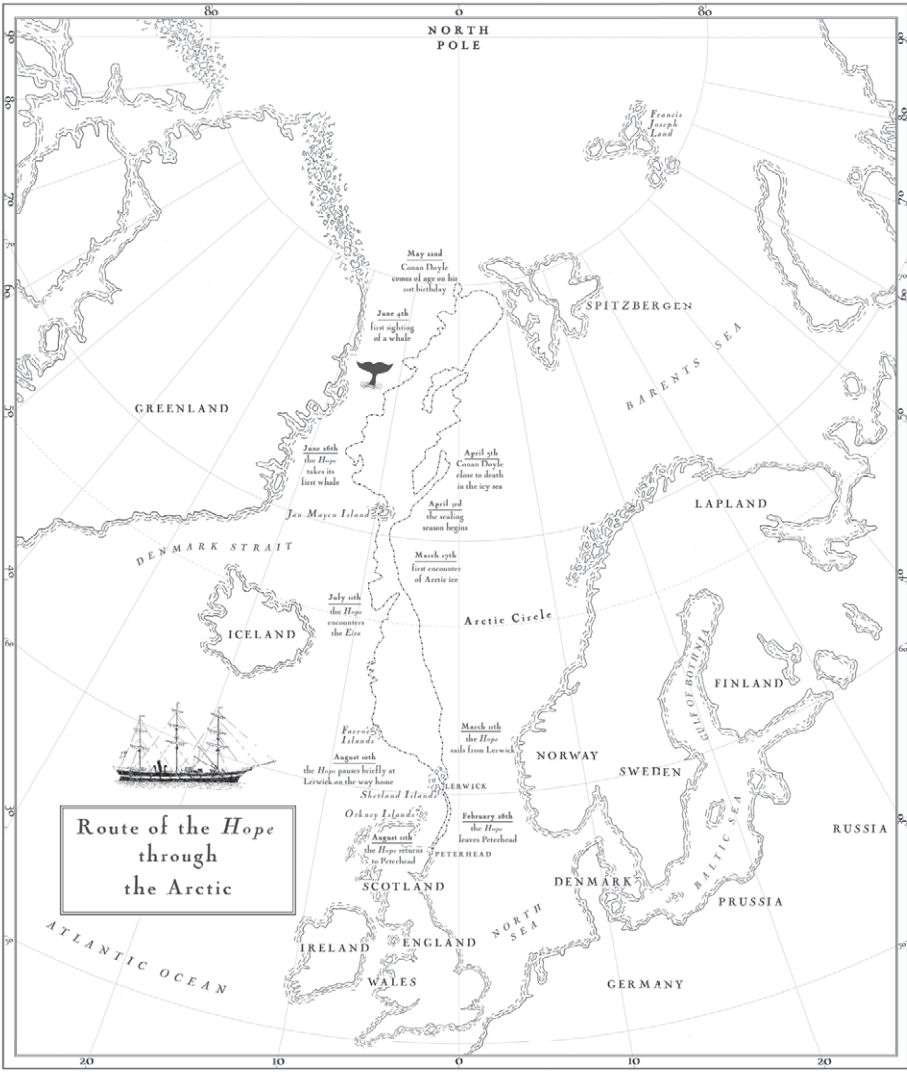
Дизайнер обкладинки *Аліна Ачкасова*

ISBN 978-617-12-4308-8
ISBN 978-0-7123-5864-4 (англ.)

- © The Conan Doyle Estate, Arthur Conan Doyle's diary, 2012
- © Jon Lellenberg and Daniel Stashower, introduction and textual annotations, 2012
- © Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2018
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2018

СЛОВА ПОДЯКИ

За допомогу та заохочення редактори вдячні Крісті Аллен; Філіпу Бергему; Пітеру Блау; Кетрін Кук; бібліотеці Мерілебона; Елісон Корбетт; професору Джону Корбетту; університету Макао; Річарду Есплі; Національному морському музею, Грінвіч; Джорджу Флетчеру, Дугласу Гардену з Шетландської бібліотеки, Лервік; Майклу Гантону, Лаурі Вестон і Діані Кавуд з Портсмутської центральної бібліотеки; Стюарту Ен Франку, старшому науковому співробітнику Нью-Бедфордського музею китобійного промислу; Роджеру Джонсону; Тімоті Джонсону та Джулії Мак-Курас із відділу «Колекція Шерлока Холмса» університетської бібліотеки університету Міннесоти; доктору Роберту Ес Кацу. Бібліотека університету Абердина, Британська бібліотека, Лондон, бібліотека Ньюберрі, Чикаго, Іллінойс, і Бібліотека Конгресу США, Вашингтон, Ді-Сі, також надали цінну підтримку проекту. І наостанок за можливість підготувати це видання редактори вдячні членам родини (Кетрін Дойл-Бергс, Джорджині Дойл, Річарду Дойлу та Чарльзу Фолі), що як спадкоємці Анни Конан Дойл є власниками китобійного щоденника Артура Конан Дойла.

Артур Конан Дойл, практика в Соуссі, Портсмут, початок 1880-х.
(З особистої колекції Конан Дойла)

ВСТУП

«Я досяг повноліття на 80-му градусі північної широти»

Одного березневого полудня 1880 року молодий студент-медик на ім'я Артур Конан Дойл, піддавшись раптовому імпульсу, вирішив призупинити навчання і стати лікарем на арктичному китобійному судні. Піврічна подорож занесла юнака в невідомі краї, подарувала неймовірні спогади й унікальний досвід та занурила його в небезпечну й криваву роботу на кризі арктичних морів. Він тяжко ґарував у надскладних умовах, сперечався про філософію й релігію зі своїми товаришами по плаванню і кілька разів мало не загинув. То була, казав він, «перша справді визначна пригода в моєму житті». «Сталося це так, — через багато років розповідав письменник у автобіографії *“Спогади й пригоди”*. — Одного похмурого полудня в Единбурзі я сидів і готувався до одного з тих складних іспитів, які час від часу затьмарюють безжурне життя студентів-медиків. Аж тут до мене завітав такий собі Керрі, студент, із яким я заледве був знайомий. Він зробив таку неймовірну пропозицію, що всі думки про навчання миттю вилетіли мені з голови.

— Чи ти раптом не бажаєш, — сказав він, — податися наступного тижня в китобійний круїз? Працюватимеш лікарем — два фунти десять шилінгів на місяць і три шилінги з кожної тонни китового жиру.

У мене виникло природне запитання:

— Чому ти вважаєш, що мене візьмуть на цю роботу?

— Бо мене взяли. Але в останню мить з'ясувалося, що я не можу поїхати, тож маю знайти людину на своє місце.

— А як щодо арктичного спорядження?

— Можеш узяти моє.

В одну мить усе було вирішено, і за кілька хвилин стежка мого життя звернула в геть несподіваний бік»¹.

Тоді Конан Дойлу було лише двадцять років і він навчався на третьому курсі Единбурзького університету. «Якщо говорити про моє навчання в університеті, — згадуватиме він, — то я нічим особливим не вирізнявся: не відставав, але й не випереджав і на іспитах належав до 60 відсотків посередностей». Самокритичні зауваження, типові для Конан Дойла, значно применшують його зусилля й досягнення в тодішніх складних умовах. Пізніше він проголосить із характерним для нього гумором, що зростав «у шляхетній атмосфері злиднів, яка загартувувала й бадьорила», але це зауваження не дає змоги оцінити нестатки й чвари в родині Дойлів, що п'ять разів змінювала адресу до того, як Артуру виповнилося десять. Навіть якби назвати цю бідність шляхетною, то на додачу до всього його батька Чарльза Дойла, який роками страждав від хвороб і алкоголізму, у сорок чотири роки звільнили з посади землеміра.

Дивом знайшлися гроші відправити юного Артура до першого класу в Стонігерст, відомий єзуїтський коледж в Англії, після закінчення якого хлопець вирішив перебрати на себе деякі батькові обов'язки й поліпшити добробут великої родини. «Можливо, мені навіть пощастило, що то видалися тяжкі для нас часи, — писав він, — бо я вдався легковажним, жвавим і непоміркваним, але ситуація, що склалася, вимагала цілеспрямованості й старанності, які я намагався виробити в собі. Моя мати була такою дивовижною людиною, що ми просто не мали права підвести її. Тож постановили, що я маю стати лікарем, головним чином, гадаю, тому, що Единбург славився медичною підготовкою».

На ту пору вже було посіяно перше насіння майбутніх оповідань про Шерлока Холмса. Ще хлопчиком Конан Дойл відкрив для себе Едгара Аллана По, «найоригінальнішого новеліста», і час від часу змушував «наше маленьке родинне коло завмирати», уголос читаючи його твори. В Единбурзькому університеті Конан Дойлу пощастило асистувати лікарю Джозефу Беллу, який мав дивовижну

¹ «Китобійний промисел у Північному льодовитому океані», *«Спогади й пригоди»* (Лондон, Ходдер і Стоутон, 1924), розділ 4; далі цитується у цьому вступі без вказівки на джерело. (Тут і далі примітки редакторів англійського видання, якщо не вказано інше.)

здатність до спостережень і діагнозів. Белл міг на око визначити не лише недугу пацієнта, а й численні деталі його особистих обставин та професію. «Для аудиторії, що суціль складалася з Ватсонів, — жартував Конан Дойл, — це спершу здавалося майже чарами, але після пояснення все виявлялося таким очевидним». Майбутній творець Шерлока Холмса у двадцять років уже опублікував один детективний роман, за який отримав три гінеї — великі гроші, якщо врахувати, що в ті часи він часто залишався без обіду, щоб приберегти два пенси на вживану книгу.

Рішення Конан Дойла підписати контракт на арктичну китобійну експедицію, безсумнівно, здавалося його розважливий та ощадливий матері спонтанним і необачним, але воно надало юнакові низку нових можливостей. Подорож задовольняла його прагнення до пригод, і за це ще й платили. Крім того, шість місяців на борту корабля дали шанс виявити письменницький хист: перед тим як вирушити до Пітергеда, шотландського порту, де він мав приєднатися до команди китобійного судна «Надія», Конан Дойл доукомплектував морський набір Клауда Керрі кількома книгами — поезія, філософія та художня література, — а також узяв чистий записник, щоб нотувати свої враження про мандрівки¹. Ці записи склали глибоко особистий щоденник юнака, який вирішив кинути сам собі виклик.

Прикро, що він не почав записувати свої враження відтоді, як «Надія» впливла з Пітергеда, бо ж цікаво прочитати й про перші насичені дні. Скажімо, про те, як розсудлива мати Конан Дойла відреагувала на ідею свого сина призупинити навчання на медика й поринути в таку небезпечну авантюру. «Мало хто усвідомлює небезпеку, яка чатує на китобоїв у північних морях, — писав натураліст Френсіс Бакленд у 1876 році. — Ця робота дуже ризикована. Іноді їхні кораблі доводиться використовувати як тарани,

¹ Щоденник Конан Дойла складається з двох записників, що мають приблизно по 25 000 слів плюс сімнадцять чорнильних малюнків, деякі розфарбовані вручну. Цей щоденник охоплює часовий відтинок подорожі «Надії» від 28 лютого до 11 серпня 1880 року. Ми подаємо його розшифрування з коментарями для зрозумілішого контексту та з двома листами додому, які Конан Дойл написав під час своєї пригоди: перший із Лервіка, столиці Шетландських островів, другий написаний у морі й переданий на корабель, що проходив повз.

Креслення судна «Надія», побудованого Александером Галлом і Ко, Абердин, «у розквіті їхньої слави, можливо, найкращих будівників кліперних суден у світі». (Із «Арктичних китобоїв» Безіла Лаббока, Глазго, 1937).

«пробиваючи прохід», бо інакше крига «ув'язнить їх у жахливій тюрмі й дасть відчутти всі страхиття арктичної зими»¹.

Також цікаво було би дізнатися перші враження Конан Дойла від спілкування з капітаном та командою «Надії» і про саме арктичне китобійне судно, яке мало стати його доміvkою на наступні сім місяців.

«Надію» у 1873 році збудувала компанія «Александер і Ко» з Абердина, це судно сорока п'яти футів і п'яти дюймів завдовжки, двадцяти восьми футів і одного дюйма завширшки та сімнадцяти футів завглибшки. Саме «Надію» у 1882 році обрали для небезпечної рятувальної експедиції в Арктику як «судно, цілком придатне для такої роботи». Корабель надійно збудований, устелений подвійними дошками по ватерлінії, укріплений всередині залізними рамами та оббитий залізом у носовій частині. Навіть серед китобоїв «Надія» має славу надзвичайно міцного корабля, виготовленого з урахуванням потреби пробивати кригу².

Конан Дойл згадує, що на цьому китобой плавала команда з п'ятдесяти шести чоловік. Список команди «Надії» не зберігся,

¹ Френсіс Тревельян Бакленд. «Журнал рибалки й зоолога». Лондон, Чапмен і Галл, 1876, с. 290.

² «Досвід офіцера військово-морських сил у пошуках Ейра». Блеквуд мегезін, листопад 1882 р., с. 599.

«Хороші чесні хлопці, і такі здоровані». Команда судна «Надія» біля комори китового вуса на Кейс Інч, Пітергед, 1880. (Абердинширська спадщина. Ліцензіар www.scrap.ac.uk.)

але аналогічне китобійне судно «Арктик» із Данді мало команду з п'ятдесяти восьми членів: капітана, першого й другого помічників (які також працювали гарпунерами), лікаря, стюарда, першого інженера, другого інженера, коваля, трьох кочегарів, теслі, помічника теслі, головного гарпунера й керівника процесу обробки жиру (він також виконував роботу звичайного гарпунера), двох «швидких» гарпунерів або гарпунерів-майстрів, двох гарпунерів-початківців, що навчалися ремесла, розливача жиру в бочки, який також працював гарпунером, вісьмох намотувачів (від їхнього вміння вправлятися з мотузкою залежали життя і смерть членів команди), шістьох стернових на човни для полювання, боцмана, ключника, що керував зберіганням жиру в трюмах корабля (обидва також працювали стерновими), кока, помічника кока, десяти моряків, п'яти молодших моряків і трьох юнг¹. Екіпаж «Надії» складався в пропорції два до одного з пітергедців і шетландців.

¹ Альберт Гастінгс Маркгем. «Китобійний круїз до моря Баффіна і Ботнічної затоки». Лондон, Семпсон Лоу, 1874.

Капітан Джон Грей (1830—1892), капітан «Надії» — «прекрасна людина, визначний мореплавець і свідомий шотландець». (З особистої колекції Конан Дойла.)

«Надію» побудували на замовлення капітана Джона Грея з Пітергеда, йому на час мандрівки виповнилося п'ятдесят років. «Я пригадую, — писав Конан Дойл роки по тому, — його червоне обличчя, сивувате волосся й бороду, дуже світлі блакитні очі, задивлені в далечінь, міцну мускулясту фігуру. Мовчазний, сардонічний, за потреби впертий, але в глибині душі дуже добрий». Джон Грей і його старший та молодший брати Девід і Александр були нащадками пітергедської родини китобоїв, що нараховувала три покоління. «Непереможні Греї» прийшли в галузь, яка досягла свого піку в середині століття, а тепер потроху занепадала на тлі побоювань щодо зменшення чисельності китів. Греї відповіли на цей виклик і вживанням далекоглядних заходів щодо збереження популяції, і обладнанням своїх кораблів паровими двигунами на протигагу вітрильникам, щоб мати можливість пробитися далі в арктичні води. До 1880 року галузь почала занепадати, але китобійна справа в Пітергеді, як стверджує історик цього поселення, «протрималася довше за інших завдяки впертості Греїв. Можливо, також правда, що китобійний промисел зрештою занепавав не тому, що сама галузь була приречена, а тому, що Греї

підтопталися»¹. І Джон, і Девід Греї продали свої кораблі й вийшли на пенсію у 1891 році.

Однак, коли 1880 року Греї та його команда готувалися до подорожі, цей сумний кінець був ще далеко попереду. Конан Дойл одразу ж сподобався капітанові, який до їхньої першої зустрічі не здогадувався, що його новий лікар — зовсім не та людина, яку він очікував. «Я швидко зрозумів, — написав Конан Дойл, — що головний обов'язок лікаря — розважати капітана, відрізаного від решти команди жорстким моряцьким етикетом; капітан міг собі дозволити лише дуже стислі посутні розмови з іншими офіцерами. Такі обов'язки могли б здатися нестерпними, якби капітан виявився негідником, але Джон Греї, капітан “Надії”, був дивовижною людиною, видатним мореплавцем і свідомим шотландцем, тож ми з ним знайшли спільну мову і завжди прекрасно проводили час протягом наших тривалих *tête-a-tête*».

Хоча Конан Дойл не надто довго пробув у Пітергеді, він відчув, які величезні надії місто покладало на свій суттєво зменшений китобійний флот. Стаття в Единбурзькій газеті «Шотландець» 1902 року містила тужливі згадки про «славу величної галузі».

«У місті ще живуть люди, які добре пам'ятають часи, коли 31 судно залишало порт, прямуючи на промисел, а продавці непогано заробляли на попередніх вантажах, з якими поверталися китобой. Як можна легко здогадатися, то були щасливі дні для пітергедців. У сорокові й п'ятдесяті роки минулого століття майже всі мешканці міста так чи інакше були задіяні в цій галузі: чи то як власники китобійних суден, чи то як члени команди, чи то як робітники цехів, де китовий жир переробляли до такого стану, щоб його можна було продати. Навесні городяни зазвичай усі разом виходили побажати “помагайбі” флоту, що вирушав на північ. Новин про успіхи полювання нетерпляче чекали ближче до літа, а коли зрештою побитий бурями корабель повертався в порт і його корпус був глибоко занурений у воду, як тоді часто траплялося, — це спричиняло велику радість і бучне святкування»².

В одному з досліджень британського китобійного промислу значалося, що за три століття щонайменше 6000 експедицій із

¹ Александер Ер Бучан. «Пітергедська китобійна торгівля». — Пітергед, Бучан Фіелд клуб, 1999, с. 52.

² «Пітергедські китобой». Шотландець (Единбург), 19 листопада, 1902.

35 портів плавало до Арктики, а також до Гренландської землі — вод між східним берегом Гренландії та Норвегії, до Шпіцбергена, протоки Девіса на захід від Гренландії, включно із Гудзоною затокою й морем Баффіна. «Надія» працювала у водах навколо Гренландії, спершу в ареалі гренландських тюленів біля острова Ян-дюйм на північ від Ісландії, а потім вирушала далі на північ до китових місць. «Основним видом, на який полювали, вважався гренландський кит — “справжній гренландський кит” або просто “гренландський” (цибулголовий), *Baeaeana mysticetus*. ...Також полювали на білуг *Delphinapterus leucas*, нарвалів *Monodon monoceros*, пляшконосів високочолих *Hyperoodon ampullatus*, моржів *Odobenus rosmarus* і на кілька видів тюленів»¹. Китобійці проводили від шести до семи місяців у морі щороку, і від дитинства до пенсії або смерті не знали звичайного літа, перебуваючи ці дні за Північним полярним колом».

1880 року, коли китобійний флот відпливав у море, Конан Дойл стояв на кварталдеку «Надії», захоплений цим видовищем. «Як написано в моєму щоденнику, 28 лютого о другій годині дня ми відпливали з Пітергеда в супроводі великого натовпу серед бучних радощів», — пригадував він². Реалії життя в морі швидко дали про себе знати. «Надія», прямуючи на північ від Лервіка, головного шетландського порту, потрапила в негоду й штормовий вітер. «Ми щойно вийшли з лервіцької гавані, коли натрапили на руйнівний ураган, — згадував Конан Дойл у автобіографії. — Цей ураган був настільки потужний, що навіть стоячи на якорі з голими щоглами й частково затулений від негоди, корабель опускався до гострого кута. Якби буря застала нас на кілька годин

¹ Сі Сідней Браун, Артур Кредланд, Енн Сейверс і Бернард Стоунхаус. «Записники й журнали британського китобійного промислу: списки провізії». Полярні записки, січень 2008 р., с. 311—312.

² Фактично Конан Дойл міг цитувати як свій особистий щоденник, який називав вахтовим журналом, так і офіційний вахтовий журнал судна, де робив записи також він. Від лікаря на китобійці «керівництво часто вимагало робити записи по датах», — ідеться в «Китобійній торгівлі» Бучана, с. 56, і так само сталося у випадку Конан Дойла. Вахтовий журнал «Надії» зник з 1937 р., але в «Арктичних китобоях» Базіла Лаббокса (Глазго, Браун, син і Фергюсон) йдеться, що він був «списаний акуратним почерком Конан Дойла», і цитуються записи про події від 4 серпня, які Конан Дойл, як ми побачимо далі, ввів у свій особистий щоденник.

Лервік — головне місто Шетландських островів. Вид з гавані. «Маленьке брудне містечко з дуже простими й гостинними мешканцями». (З колекції Шетландського музею.)

раніше, ми, напевно, втратили б наші човни, а човни — це хліб китобоя».

Минуло більше тижня, доки погода достатньо нормалізувалася, щоб корабель міг продовжити плавання. Упродовж цього часу Конан Дойл мав нагоду поспівчувати тій ізоляції від усього світу, у якій жили шетландці на своєму віддаленому архіпелагу. «Розмовляв з одним старим, який запитував у мене новини із землі, — записав він. — Я сказав: «Міст Тей упав», — хоча це сталося вже доволі давно. Він відповів: «О, так через Тей збудували моста?» Конан Дойлу не надто сподобався Лервік, але одинадцять днів, які він провів там на початку березня, дали йому можливість споглядати останні спалахи економічного пожвавлення, якими місто завдячувало шотландському китобійному флоту. Уже 1923 року історик міста запитував: «Чи багато з вас можуть пригадати дні, коли на початку лютого й березня гавань заповнював флот grenландських китобоїв? Чимало з цих човнів мали гарний вигляд; тут були і бриги, і барки, і баркентини, більшість — трищоглові; і машини на парових двигунах, і вітрильники, деякі з алюмініаторами, що робило їх схожими на військові кораблі; прапори тріпотіли на вітрі; жваві команди сходили на берег, де швидко бадьорилися ще дужче, а потім падали напівмертвими. У ці дні в місті повно селян, які бажають найнятися на корабель; корабельні офіцери гару-

«Надія» у Лервіцькій гавані. «Ми змінили нашу дислокацію й зараз стоїмо окремо від інших кораблів разом із “Навітряним”». (З колекції Шетландського музею.)

ють день і ніч, опікуючись людьми, які щойно підписали контракт і шукають речі, необхідні для плавання¹.

До 11 березня негода остаточно вщухла, і щойно «Надія» вийшла з Лервіка й попрямувала на північ, Конан Дойл почав ревно виконувати свої лікарські обов'язки. «Оскільки мої знання з медицини цілком відповідали рівню знань студента третього курсу, — писав він, — я часто дякував Богові, що справжньої потреби в моїх послугах так і не виникло»². Ці легковажні спогади пізніших років замовчують сумну віху в його медичній кар'єрі — першу смерть пацієнта від серйозного кишкового розладу — хвороби, з якою молодий лікар не зміг впоратися в морі.

Конан Дойлу також довелося лікувати травми, яких він сам-таки й завдавав: «У часи студентства бокс був моєю улюбленою розвагою, — пригадував він. — Я багато читав і не бажав гаяти часу, аж

¹ Томас Менсон. «Лервік протягом другої половини століття». Лервік: T.&J. Менсон, Шетланд Нью Оффісіз, 1923, с. 141.

² «Звичаї на grenландському китобої». «Стренд мегезін», січень 1897 р., передруковано в цій книзі.

виявилось, що бокс суміщає більше фізичних вправ за короткий проміжок часу, ніж інші види спорту. Через це серед моїх манатків залежалися дві пари зношених боксерських рукавиць. Виявилось, що стюард трохи вміє битися, тож коли я розпакувався, він, з власної ініціативи, схопив рукавиці й запропонував улаштувати поєдинок тут і зараз».

Здоровань стюард став одним з улюбленців Конан Дойла серед команди. «Я зараз немов бачу цього хлопця перед собою, — писав він пізніше, — блакитноокого, з рудою бородою, невисокого, але широкоплечого, кривоногого і м'язистого». Конан Дойл заледве встиг одягти рукавиці, коли стюардуже кинувся на нього з кулаками. «Наше змагання було нечесним, — зізнавався Конан Дойл, — тому що цей чоловік мав розмах рук на кілька дюймів коротший, ніж у мене, і нічогосінько не тямив у спарингу, хоча не сумніваюся, що у вуличній бійці йому не знайшлося б рівних. Щойно він кинувся на мене, я почав його притискати і, зрозумівши, що він налаштований на справжню бійку, кілька разів по-справжньому йому й засвітив».

Потім:

«Приблизно за годину я, читаючи, сидів у салоні, а в сусідньому помешканні першого помічника залунали приглушені голоси, і несподівано я почув, як стюард говорить, немов когось переконуючи: «Повір мені, Коліне, він найкращий лікар, який у нас був! Так мені в око засвітив!»

Так «засвічене» око стюарда нагородило Конан Дойла статусом найкращого лікаря «Надії». «Прочуханка стала єдиною перевіркою моїх лікарських навичок, але мушу сказати, що це мені не зашкодило».

(Конан Дойл спочатку замислювався про статус рудобородого велетня Коліна Мак-Ліна. Здавалося дивним, що капітан призначив першим помічником «низенького, кволого, підтопаного старого, зовсім не здатного виконувати свої обов'язки», у той час як Мак-Ліна найняли на корабель помічником кока. Та щойно корабель вийшов із гавані, чоловіки помінялися місцями: повносилий Мак-Лін почав виконувати обов'язки першого помічника, а його миршавий колега зник у камбузі. Виявилось, що Мак-Лін неписьменний, тому не має права виконувати обов'язки першого помічника).

Менш ніж за тиждень після відбуття з Лервіка «Надія» досягла відкритих крижаних полів. «Найбільше мене вразило в Арктиці, — зізнавався Конан Дойл, — те, як швидко туди можна потрапити. Я ніколи не усвідомлював, що Арктика одразу ж за нашим порогом».

Китобоець поміж торосистої і нашарованої криги в 1869 році. (З «Арктичних регіонів» Вільяма Бредфорда, Джона Л. Дунмора і Джорджа Крітчерсона. Лондон: Семпсон Лоу, 1973.)

17 березня він записав у щоденнику: «Одного ранку я прокинувся від звуку ударів плавучої криги об корпус корабля. Я вибіг на палубу і побачив, що все море аж до горизонту вкрите кригою. Самі крижини невеликі, але їх так рясно, що людина може пересуватися морем, перестрибуючи з однієї на іншу. Їхня сліпуча білизна відтіняла блакить води, блакитні небеса над головою, чудове арктичне повітря било в ніздрі — цей ранок з тих, що запам'ятовуються назавжди».

Угода між Британією та Норвегією забороняла полювання на тюленів після березневого сезону розмноження, тож команда використовувала цей час, щоб за шляхом прямування невеликих груп тюленів відстежити головну лежанку. «Коли ти підходиш до неї¹, це дивовижне видовище, — писав Конан Дойл. — Із воронячого гнізда на найвищій щоглі видно нескінченне море тюленів. Навіть на найвіддаленіших крижинах, які можна розгледіти, мерехтять зернятка їхніх видовжених тіл».

¹ Лежанки тюленів. (Прим. перекл.)

Однак у їхні плани знову втрутилася негода. «Того року “Надія” знайшла лежанку тюленів однією з перших, — розповідав Конан Дойл, — але перед тим днем, на який призначалося полювання, на нас стрімко налетіло кілька сильних штормів — із дужими вихорами, які здіймали плавучі крижини й передчасно скидали молодняк у воду. Тож коли закон зрештою дозволив нам розпочати полювання, Природа майже не залишила роботи».

Навіть за таких умов третього квітня команда з кийками в руках розійшлася по кризі. Конан Дойл збирався не лише виконувати обов'язки лікаря, а й брати участь у полюванні, однак коли він приєднався до мисливців, капітан Грей повернув його на корабель, бо лід видавався надто небезпечним для новачка. «Мої умовляння й протести не подіяли, — згадував він, — і зрештою, насуплений як хмара, я всівся на вершечку фальшборту, мої ноги при цьому бовталися із зовнішнього боку, я вихлюпував своє роздратування, розхитуючись вгору-вниз разом із хитавицею самого корабля. Сталося так, що насправді я всівся на тоненьку плівку льоду, яка утворилася на дереві, тож коли корабель нахилився до майже гострого кута, я зісковзнув із фальшборту й зник у морі між двох крижин». Конан Дойл повернувся на корабель і з'ясував, що невдача принесла йому неочікувані вигоди: «...капітан зазначив, що я падаю в море в будь-якому разі, тож краще робити це з крижини, а не з корабля».

Того дня недосвідчений Конан Дойл падав у воду ще двічі й увечері лежав у ліжку, поки весь його одяг сохнув у моторному відсіку. «Після таких пригод мене ще довго прозивали “великим пірнальником північних морів”», — сміявся він.

Незважаючи на невдалий початок, Конан Дойл невдовзі став почуватися на кризі впевненіше й виходив на полювання разом з іншими членами команди. Одного дня, присівши над щойно впольованим тюленем, він послизнувся з краю крижини й упав у море. «Я відірвався від інших, тож ніхто не бачив мого лиха, — розповідав він. — Поверхня крижини виявилася такою гладенькою, що я не мав за що вхопитись, щоб вилізти, і тіло в крижаній воді почало швидко німіти». Якщо не вибратися на лід, за кілька хвилин настає смерть. Якусь мить він намагався зачепитися за гладеньку поверхню, доки, зрештою, доклавши неймовірних зусиль, зумів схопитися за плавник тюленя, з якого знімав шкуру. Кілька наступних секунд відбувалося «жахливе перетягування каната»: Конан Дойл намагався витягнути себе на лід, а мертва тварина зісковзувала на

нього. Зрештою він таки зумів випрочати з води коліно й, зіпершись на нього, вилізти на кригу поруч із мертвим тюленем. Знову «видатний пірнальник північних морів» закінчив день у ліжку: «...доки я дійшов до корабля, одяг став важкий, немов броня, і мені довелося його розморожувати, щоб зняти з себе».

Пізніше Конан Дойл відзначав, що полювання на тюленів його жахало. «Це жорстока робота, — писав він, — хоча й не жорстокіша за ту, що передує кожному обіду в нашій країні. Однак пурпурові калюжі на сліпучо-білих крижинах під мирною тишею блакитного північного неба здавалися знаком варварського вторгнення. Але невблаганний попит породжує невблаганну пропозицію, і тюлені своєю смертю допомагали вижити довгій низці моряків, докерів, кожум'як, продавців корабельного спорядження, торговців шкірою та жиром, які стояли між цією щорічною бійнею з одного боку, і франтом у м'яких шкіряних черевиках чи вченим, що використовує жир найвищого гатунку для своїх дослідів, з другого».

У червні «Надія» повернула на північ і розпочалося полювання на китів. «Рідко зустрінеш людину, яка справді розуміє ціну гренландського кита, — пізніше писав Конан Дойл. — Великий кит із гарною кісткою сьогодні коштує від двох до трьох тисяч фунтів. Величезна ціна обумовлена значенням китового вуса, який зараз є дуже рідкісним, але в деяких галузях незамінним товаром». Оскільки Конан Дойл мав частку з прибутку, то, природно, був зацікавлений у успіхові полювання. «Надія» мала вісім китобійних човнів, але зазвичай спускали лише сім, доки так звані «ледацюги» — члени команди з іншими обов'язками — залишалися на борту. У цій подорожі, можливо, через намовляння Конан Дойла, «ледацюги» зголосилися вийти на запасному човні. І цей човен, за його словами, став одним з найбільш продуктивних. «Ми всі були молодими, сильними й запальними¹, — розповідав він журналісту, — і я вважаю, що наш човен відпрацював так само, як і будь-який інший»².

¹ Очевидно, він забув про те, що, як записано в його щоденнику, один із членів команди човна «для вишкребків» був найстарішим на «Надії».

² Інтерв'юером з «Нью Йорк Ворлд» 28 липня 1907 р. був англо-ірландський театральний менеджер і романист Брем Стокер, чийого «Дракулу» опублікували за десять років після цієї розмови. Інтерв'ю «Сер Артур Конан Дойл розповідає про свою кар'єру та роботу, сенсмент до Америки й своє весілля, що має відбутися незабаром»,

«Це захоплива робота — прорватися до кита, — напише він. — Самі ви повернуті до кита спиною, і все, що ви знаєте про нього, написано на обличчі вашого керманича. Керманич вглядається над вашими головами, спостерігаючи за створінням, що повільно пливе водами, він знову й знову підводить руку, подаючи знак, щоб припиняли веслувати, коли помічає, що китове око стає круглим, а потім так само подає знак відновити обережне наближення, коли кит відволікається. Навколо так багато крижин, що доки не веслуєш, вигляд самого човна не змусить створіння пірнути. Тож ви повільно підкрадаєтесь і нарешті підходите так близько, що керманич знає: ви зможете дістатися туди ще до того, як кит збереться пірнати; тіло цієї тварини гігантське, і щоб рухати ним, йому потрібен якийсь час. Ви бачите в очах керманича раптовий вогник, а на щоках — рум'янець. І тоді він гукає: «Дайте дорогу, хлопці! Розступіться всі! Швидше!» Натискає гачок великої гарпунної гармати — і піна здіймається від наших весел. Можливо, шість помахів весел — і з тупим приглушеним ударом стріли вженуться у щось м'яке, а вас із вашими веслами розкидає навсібіч. Але це мало вас хвилює; ви зачепили кита, бо чули постріл рушниць й знаєте, що гарпун із близької відстані увігнався в свинцеву криву боку тварини. Створіння тоне, мов камінь, із човнів у воду знову ринуть стріли, а за ними швидко, зі свистом, під сидіннями і між ваших протягнутих ніг розмотується мотузка.

Оця мить є справді небезпечною, хоча кит нечасто має досить сили, щоб напасти на своїх ворогів. Спеціальна людина намотує мотузку, і вона відповідальна за те, щоб мотузка не перекручувалася. Якщо це все-таки станеться, якщо петля зачепиться за кінцівку якогось члена команди на борту човна, той чоловік загине так швидко, що його товариші не встигнуть навіть уторопати, що він зник. Розрізати мотузку, щоб урятувати жертву, — це марнування здобичі, бо бідолашний уже пішов на сотні сажнів у глибину.

«Стривай, чоловіче, — кричить гарпунер, коли моряк у таких випадках дістає ножа, — риба стане гарною втіхою для вдови». Це звучить безсердечно, але така їхня філософія.

вміщено в книзі «Сер Артур Конан Дойл: інтерв'ю та спогади» за редакцією Гарольда Орела (Лондон, Макмілан, 1991). У шостому розділі «Дракули» прибуття графа у Вайтбі (давній центр англійського китобійного промислу) на борту російського корабля з Чорного моря передбачає старий моряк на ім'я Свалс, він також розповідає Міні Мюррей та Люсі Вестенра про китобійний промисел.

Конан Дойл став сезонним китобоем, та ще й таким управним, що капітан Грей запросив його повернутися до них наступного року на посаду не лише лікаря, а й гарпунера. «Добре, що я відмовився, — згадував він, — бо таке життя вже почало мене вабити». Довгі місяці в морі породили смак до небезпеки, який став рисою характеру Конан Дойла. «Риболовля — королівське захоплення, — зазначав він, — та коли рибка важить більше, ніж примиська вілла, і коштує принаймні дві тисячі фунтів, це затьмарює всі твої попередні досягнення».

Однак, як і у випадку із забоєм тюленів, Конан Дойла непокоїв «кривавий врожай», який йому доводилося збирати, перебуваючи на борту китобійця, «незважаючи на все захоплення — а як це захопливо, скаже вам лише той, хто в таку мить тримав весла, — до бідолашної підстреленої тварини виникає співчуття. У кита маленьке око, трохи більше за воляче, але я просто не можу забути те німе благоання, яке я прочитав у ньому, коли на відстані витягнутої руки від мене воно потьмарилося страхом смерті».

В одному випадку, записав Конан Дойл, кит мало не помстився. Юнак був частиною команди, що списом проколювала кита, якого вже загарпунили. Веслярі спробували стати так, щоб убезпечитися від удару хвоста, аж раптом велетенський бічний плавець піднявся з води й завис над їхнім човном. «Один удар такого плавця неодмінно нас потопив би, — пригадував Конан Дойл. — Я ніколи не забуду, як ми всі підвели голови і кожен наставив руку, немов намагаючись захиститися від велетенського смертоносного плавця, наче це могло допомогти, якби кит спромігся нас ударити».

«Надія» повернула додому на початку серпня, маючи на борту «убогий» вантаж із двох китів, 3600 тюленів і різноманітної впольованої дичини на кшталт білих ведмедів, нарвалів та арктичних птахів. Для команди цей скромний здобуток означав звичайну подорож без особливих подій, але Конан Дойл визначав успіх мандрівки за іншим критерієм. «Я зійшов на борт китобійного судна великою розбещеною дитиною, — згадуватиме він у своїх спогадах, — а на берег повернувся змужнілим чоловіком. Безсумнівно, моє міцне фізичне здоров'я протягом усього життя зумовлене чудовим повітрям Арктики, як і невичерпна енергія, якою я маю щастя насолоджуватися».

Конан Дойл також ніколи не забував те відчуття повної ізоляції, у яке поринули він і команда, багато місяців перебуваючи далеко від цивілізації. «Ми відбули в бурхливі часи», — згадував він

не в останню чергу через те, що війна з Росією тоді здавалася неминучою. Ізоляція давала про себе знати й інакше. Конан Дойл згадує, коли з «Надії», що якраз обходила північний берег Шотландії, помітили жінку, яка виходила з маяка на березі, уся команда захоплено прошепотіла: «Це жінка!» «Цінувати жінку починаєш, коли півроку не бачив жодної, — зазначав він. — Усі дивилися. Їй було далеко за п'ятдесят, коротка спідниця й рибальські чоботи — але вона була “жіінка”. “Хоч коза, а в чепчику!” — так говорили моряки, і я гадав так само».

Конан Дойл попросився з китобійцями в Пітергеді й повернувся до Единбурга, де зустріч із матусею була тим щасливішою, що його зарплатня й частка «жирових» грошей додали 50 фунтів стерлінгів до сімейної скарбнички. «Тепер я вийшов на фінішну пряму своїх заключних іспитів, — записав він, — які склав наприкінці зимової сесії 1881 року сумлінно, але особливо не вирізняючись. Став бакалавром медицини й мав ступінь магістра хірургії для казкового початку своєї кар'єри за фахом».

Тоді арктичний щоденник виявився забутим, але досвід дався взнаки. Знайдений через 130 років щоденник Конан Дойла, що писався на борту «Надії», — чудове вікно в минуле. Це не лише історія дорослішання, а й розповідь про дослідження Арктики, хроніка життя на морі, якого вже не існує. Конан Дойл завжди шанобливо згадував цей досвід. «Ти стоїш на межі невідомого, — проголошував він, — і кожна качка, яку ти підстрелив, має у своєму шлунку гальку з берегів, що не позначені на жодній карті. Це був дивовижний і захопливий період мого життя».

Йон Лелленберг і Деніел Сташовер

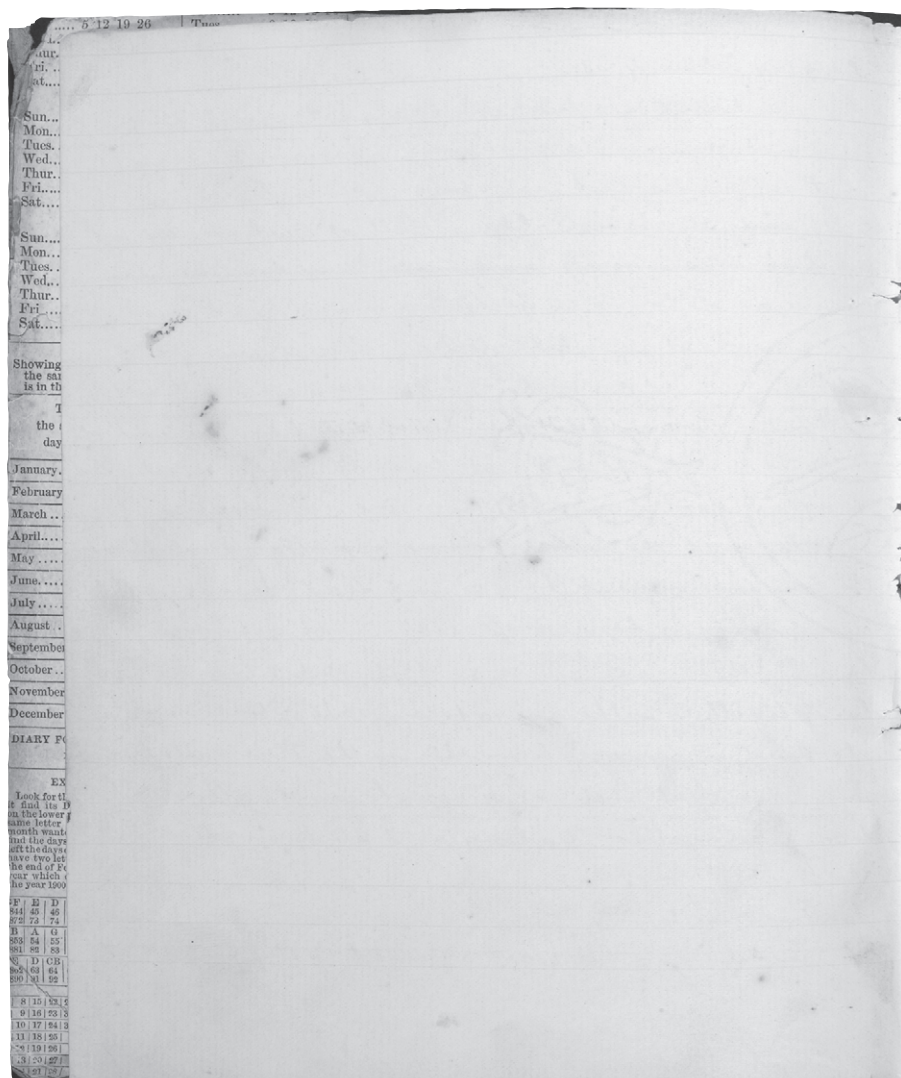
РУКОПИС ЩОДЕННИКА
АРТУРА КОНАН ДОЙЛА
З ЙОГО ПОДОРОЖІ
ЯК КОРАБЕЛЬНОГО ЛІКАРЯ
НА БОРТУ КИТОБІЙНОГО СУДНА «НАДІЯ»,
28 ЛЮТОГО — 11 СЕРПНЯ 1880 РОКУ

Log of the S. S. 'Hope' 1880.

Greenland Whale and seal fishing

Vol I - II.

Log of the "Hope" Vol. I.

Saturday February 28.

Sailed at 2 o'clock amid a great crowd and greater cheering. The 'Windward' Captain Truway went out in front of us, their Captain bellowing 'port' and 'starboard' like a Bull of Bashan. We set about it in a quieter and more business like way. We are as clean as a Gentleman's yacht, all shining brass and snow white decks. Saw a young lady that I was introduced to but whose name I did not catch waving a handkerchief from the end of the pier. Took off my hat from the Hope's quarterdeck though I don't know her from Eve. Rather rough outside and the glass falling rapidly. Beat about the bay for several hours and had dinner with champagne in honour of Baxter and grandees on board. Pilot boat came and fetched them all off at last, together with an unfortunate Stow-a-way who tried to conceal himself in the Tween decks. Sailed for Shellland in a rough wind, glass going down like oysters. As long as I stick on deck I'll do.

Sunday March 1st

Got into Lerwick at 7.30 PM. Deuced lucky for us as

a gale is rising and if we hadn't made the land we might have lost boats and bulwarks. We were uneasy about it, but we sighted the Bussay light about 5-30. Captain very pleased. We got in before the windward, though they had 5-hour start.

Monday March 1st

Blowing a hurricane. Windward got in at 2 AM only just in time. The whole harbour is one sheet of foam. Feel very comfortable aboard. Have a snug little cabin. Telegraph gone wrong between this and Peterhead. Rokeby hole.

Tuesday March 2nd

Glass down at 28.375. Captain has never seen it so low. Blowing like Billy outside. Made out the hoarse list. Tait on religion and atheism. He is our Skelband agent, not half such a fool he looks.

Wednesday March 3rd

Fine day - glass still very low. Went on shore with the Captain after breakfast. Enlisted our Skelband hands. Fearful rush and row in Tait's small office. 'Jan Meyers' & 'Kietos' come in. Murray of *Ita*

at
ri
at
Sun
Mon
Tue
Wed
Thu
Fri.
Sat.

Sun.
Mon
Tue
Wed
Thu
Fri.
Sat..

Show
the
is in

th
d

Janua

Februa

March

April.

May ..

June..

July..

August

Septem

October

Noveml

Deceml

DIARY

Look fo

it find it

on the low

same lett

er find the c

left the d

have two

the end o

year 1851

the year)

1851

1852

1853

1854

1855

1856

1857

1858

1859

1860

1861

1862

1863

1864

1865

1866

1867

1868

1869

1870

the Windward seems a decent fellow. Captain and I were going from Tait's shop when a drunken Shellander got hold of him. "Cap'n, Jim (hic!) goin' with you. Oh such a Voyage, Captain, such a voyage as never was land ed!" hic (!) Three hundred and fifty tons, sir, I've brought the licks with me". Gray turned back in the back room, and seemed annoyed. I said "I'll turn him out if you like, Captain?" He said "Oh, I know fine you'd like a smack at him, Doctor; I would myself but it wouldn't do." We had locked the door of the back room when there was an apparition of a hand and arm through the smoked glass window which formed the upper half of the door. Bang! Crash! Wood and glass came rattling into the room, and we saw our indomitable Shellander, with his hands cut and bleeding, looking through the hole. "Wood and iron won't keep me from you, Captain Gray. Go I will." The Captain coolly smoked his pipe the whole time and never moved from the Stone. The man was carried off, kicking & thumping

to the Gaol, I suppose, though the infirmary
 would have been a far better place. If ever
 I saw W & T that was it. Had Murray of Windward
 and Fant to dinner, talk of masonry, whaling &c.
 Dispute with Murray about efficacy of drugs. Plenty
 of good wine going. Finished the evening with the
 Captain very pleasantly. By the way another
 Straway turned up today, a wretched looking
 animal, The Captain was frightening him almost
 by telling him he'd have to go back, but he
 finally signed the Articles
 Thursday March 4th
 Gave out Tobacco in the morning. Slept forenoon
 Went ashore in the evening. Went first with
 second mate and Stewart to the Queen's and
 had something about as he calls it. Then went
 to Mr Brown's and lost sight of them. Had
 a very hospitable reception there. Told me to
 make their home my home. Went down to
 the Commercial where an F & E was going on.
 Heard some good songs and sang Jackie's yarn.
 Chat with Captain about Prince Jerome &c.

Sun
 Mon
 Tue
 Wed
 Thu
 Fri
 Sat.

Sun.
 Mon
 Tue
 Wed
 Thu
 Fri
 Sat..

Show
 the
 in in

th

Janua

Februr

March

April..

May..

June..

July..

August

Septem

October

Novem

Deceml

DIARY

Look f
 at find i
 on the lo
 same let
 month w
 and the
 gethad
 ave two
 he end
 out wh
 the year

F B
 94 28
 62 72
 B A
 83 54
 81 38
 S D
 83 14
 81 21
 80 31

815
 9116
 1017
 1118
 1219
 1320
 1421

Friday March 5th

Captain and I were invited to Tait's for dinner. Bolt thought it a horrid bore. Went to the Queen's and played billiards. Then laddled down to Tait's. met Murray of the Windward and Galloway, the latter a small lawyer, insufferably conceited - hate the fellow. Had a heavy weary dinner with very inferior champagne. Old Tait expressed great surprize at my saying I was RW's nephew - the old cow, I found out afterwards that the Captain had just been telling him about it. He has a dog who has been taught to love the name of Napoleon, if you talk of shooting Napoleon he will make a dart at you, and probably leave with some things of yours in his mouth, muscles and clothes and things. Murray talked about putting three men under the ice, seeing ten men shot in a mob-row and several curious things. We got the boat at nine o'clock and were both delighted to get on board again, and stretch our legs quietly. Wind rising. Saw what the Captain says is a Roman Camp, but I think it's a Round Pictish tower.

Saturday March 6th

Raining and blowing hard. Did nothing all day. Colin McLean and men went ashore in the evening and hailed for boat which we had to give though it was rather rough.

Began Boswell's life of Johnson.

Sunday March 7th

Nothing doing except that the mail steamer St Magnus came in with a letter from home and one from Letty, also a week's Scotsman. Satisfactory news. We shifted our berth the other day in the harbour and now lie apart from the other ships with the windward. Colin the mate was at the Queens last night among a lot of Dundee men who spoke of those two W-d Peterhead men who went and sniped by themselves. Colin got up and after proclaiming himself a "Hope" man ran a muck through the assembly knocking down a Dundee Doctor. He remarked to me this morning when I was giving him a peck on the cheek "The luck I was sober, Doctor, or I might have got into a regular row." I wonder what Colin's idea of a regular row is. Lerwick is a dirty little town

Sun.
Mon.
Tues.
Wed.
Thur.
Fri.
Sat..

Sun.
Mon.
Tues.
Wed.
Thur.
Fri.
Sat..

Show
the
is in

th

Januar

Februar

March

April..

May..

June..

July..

August

Septem

Octobe

Novem

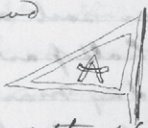
Decem

DIARY

Look for
find in
the let
with w
not the
it's the
ave two
at end
at year

8 13
9 16
10 17
11 18
12 19
13 20
14 21
15 22

with very hospitable simple inhabitants. Main Street was designed by a man with a squint, built on the lines of a cork screw. Noticed today that some of the ships in harbour flew Free mason flags, Murray has the Royal arch up, Compasses on a blue ground. Fishermen sell cod here at 67 a hundred weight, and have caught as much as 25 Cwt in a night. By the way the Engineer of the Windward got his two fore-fingers crushed in machinery yesterday and I had to go over before breakfast and dress them. Twenty sail of whalers in the bay.

Monday March 8th.

Nothing like a quill pen for writing a journal with, but this is such a confoundedly bad one. Went ashore today and after knocking about some time went up to see a Football match between Orkney and Shetland - Play rather poor. Met Captains of Jan Meyen (Deuchars), Nova Zembla, and Eric, also a London man, Brown, Doctor of the Eric. Six of us went down to the Queens after the match and started on bad whiskey

and went to Coffee. Then Brown ordered a bottle of champagne, and Murray and I followed suit. Cigars and pipes. I think we all had quite enough liquor. Brown was wrecked in the Ravenscraig last year. Says he is a very superior sort of shot. Captain and I got home about half past nine.

Tuesday March 9th

Went ashore with Captain before dinner. Jack Webster was drunk and playing old Harry in the streets. Captain got hold of him and sent him on board the Hope in the pilot boat, but when he got half way he sprang over and swam ashore again. Cain and a boat's crew captured him afterwards. Had a very dull morning going from shop to shop. We will sail tomorrow if it is any way fair. Tait came on ^{board} ashore afterwards and we had a pleasant talk. He is a sensible fellow tho' rather a bore. Looked over Scoresby.

Captain told me some curious things about whaling. The great distance at which they can hear a steamer and how it frightens them. oil is about £50 a ton and bone £800 or so.

All bone goes to the continent. Sea Urchins are very common, so are sharks, and dolphins but the curiosity of the place are the animals which the whale eats.

Wednesday, 9 March 10th

A north wind prevented our getting off. The old Eclips steamed in grandly about four o'clock being cheered by each ship as she passed. Went on board and saw Captain David, Alick and Crabbe. Went ashore in the evening and played Captain, also had the honour of beating Crabbe at billiards. He has a great local reputation. Left my mess-shaun and gloves in the smoking room.

Thursday 9 March 11th

A big day for Leith. The ships began to steer out from Lerwick sound after breakfast. It was a pretty thing on the beautifully clear and calm day to hear the men singing across the bay to the clank clank of the anchors. Every ship as it passed out got 3 cheers from all the others. Captain and I went ashore, and the boat's crew and I went in search of that beggar Jack Webster. We found him at last and five of us carried him, cursing horribly down the

ЗМІСТ

Слова подяки	5
Вступ	8
Рукопис щоденника Артура Конан Дойла з його подорожі як корабельного лікаря на борту китобійного судна «Надія», 28 лютого — 11 серпня 1880 року	25
Розшифрування щоденника подорожі Артура Конан Дойла з коментарями	227
Щоденник корабля «Надія», 1880 рік	229
Наші ілюстрації	331
«Це були справжні овації»	336
Твори Артура Конан Дойла про Арктику	353
Чари Арктики	355
Звичаї на гренландському китобой	363
Капітан «Полярної зірки»	375
Справа Чорного Пітера	395

Літературно-художнє видання

КОНАН ДОЙЛ Артур
Небезпечна робота. Щоденник арктичних пригод
Збірка

Керівник проекту *В. А. Тютюнник*
Відповідальний за випуск *К. В. Озерова*
Редактор *І. М. Андрусак*
Художній редактор *А. В. Ачкасова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *О. Л. Дмитренко*

Підписано до друку 08.11.2017.
Формат 84х108/32. Друк офсетний.
Гарнітура «Literaturnaya». Ум. друк. арк. 21,84.
Наклад 2500 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у ПРАТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”»
61052, м. Харків, вул. Різв'яна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

Дойл А. К.

К64 Небезпечна робота. Щоденник арктичних пригод : збірка / Артур Конан Дойл ; пер. з англ. В. Зенгви ; передм. Й. Лелленберга і Д. Сташовева. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. — 416 с.

ISBN 978-617-12-4308-8

ISBN 978-0-7123-5864-4 (англ.)

Коли молодому студенту-медику Артуру Конан Дойлу випала нагода вирушити до далекої незвіданої Арктики, він зрозумів, що це буде надзвичайна пригода. Досвід та враження, отримані в цій небезпечній мандрівці на китобі «Надія», письменник детально описав у своєму щоденнику. Тільки у ХХІ столітті рукопис з авторськими нотатками та малюнками було віднайдено. Щоденник містить описи природи Арктики, китобійного ремесла та полювання, суворого моряцького побуту, розповіді про авантурні пригоди, дотепні історії. Також у книжці вміщено статті про мореплавство й два маловідомі оповідання Конан Дойла «Капітан “Полярної зірки”» та «Справа Чорного Пітера».

УДК 821.111
ББК 84(4Вел)

1. Бахмут (Артемівський), вул. Незалежності, 69 (ТЦ «Азов-Плаза», 2-й поверх), (0627) 44-90-99
2. Біла Церква, вул. Ярослава Мудрого, 5/13 (колишній універмаг «Дружба», 1-й поверх), (0456) 39-04-68
3. Білгород-Дністровський, вул. Московська, 16-А (ТЦ «Рута-Плаза», 2-й поверх), (04849) 6-07-26
4. Бердянськ, просп. Азовський, 35-А (ТЦ «DEL MAR», 1-й поверх), (06153) 3-48-40
5. Бориспіль, вул. Київський шлях, 10-В (ринок «Зоряний», місце 103), (06153) 3-48-40
6. Вінниця, вул. Паланіна, 1-А (ТЦ «Квартал», 2-й поверх), (0432) 50-88-06
7. Вознесенськ, вул. Синькова, 5-А, (05134) 3-20-19
8. Дніпродзержинськ, просп. Леніна, 57-А (ТЦ «Фуршет», 1-й поверх), (0569) 53-42-26
9. Дніпропетровськ, просп. Дмитра Яворницького, 105 (ТЦ «Сільпо», 2-й поверх), (056) 770-00-55
10. Дніпропетровськ, вул. Калинова, 9-А (ТЦ «Miriada», 1-й поверх), (056) 760-33-30
11. Житомир, вул. Київська, 87 (ТЦ «Вопак», 2-й поверх), (0412) 41-24-85
12. Запоріжжя, просп. Соборний, 58, (061) 787-63-86
13. Запоріжжя, просп. Металургів, 2-Ж (ТЦ «Рекордний», 0-й поверх), (061) 236-86-54
14. Івано-Франківськ, пл. Ринок, 1 (ТЦ «Галерея Н», 0-й поверх), (0342) 72-58-32
15. Ізмаїл, вул. Пушкіна, 47 (ТЦ «Електрон», 2-й поверх), (04841) 6-22-12
16. Ізюм, пл. Діжона Ленона, 7, (05743) 3-14-72
17. Кам'янець-Подільський, вул. Данила Галицького, 11/3 (ТД «Максимум», 2-й поверх), (03849) 6-48-11
18. Київ, вул. Велика Васильківська, 72 (ТЦ «Олімпійський», 3-й поверх), (044) 590-25-76
19. Київ, вул. Райдужна, 15 (ТЦ «Фуршет», 0-й поверх), (044) 540-23-65
20. Київ, вул. Маршала Малиновського, 12-А (ТРЦ «Метрополис», 3-й поверх), (044) 500-62-73
21. Київ, вул. Лукашевича, 15-А (ТЦ «Європорт», 2-й поверх), (044) 461-94-82
22. Київ, вул. Драгоманова, 29 (ТЦ «Центрум», 1-й поверх), (044) 502-18-96
23. Київ, вул. Попудренко, 90/2 (ТЦ «Маяк», 3-й поверх), (044) 361-91-46
24. Кировоград, просп. Центральний, 3/1 (ТЦ «Плаза», 1-й поверх), (0522) 35-20-55
25. Ковель, бульв. Лесі Українки, 18 (ТЦ «Бульвар», 2-й поверх), (03352) 5-21-40
26. Конотоп, вул. Конотопських дивізій, 24-А (ТЦ «Маяк», 2-й поверх), (05447) 6-36-77
27. Краматорськ, вул. Палацова, 23 (ТЦ «Прогрес», 2-й поверх), (0626) 48-97-87
28. Красноармійськ, вул. Свердлова, 148, (06239) 2-00-48
29. Кременчук, вул. Соборна, 15/42 (ТЦ «Мета», 2-й поверх), (0536) 72-97-65
30. Кривий Ріг, просп. Гагаріна, 4 (ТЦ «Плаза-2», 2-й поверх), (056) 409-81-09
31. Кривий Ріг, вул. Ватутіна, 39-А, (056) 409-60-75
32. Лисичанськ, просп. Перемоги, 117 (ТЦ «Лимон», 2-й поверх), (067570) 61-62
33. Лубни, пл. Ярмакова, 30-А (ТЦ АТБ), (05361) 7-17-10
34. Луцьк, вул. Лесі Українки, 53 (ТЦ «Галерея Центр», цокольний поверх), (0332) 78-35-08
35. Львів, вул. Братів Рогатинців, 15, (032) 235-50-12
36. Львів, вул. Городоцька, 179 (ТЦ «Скриня», 2-й поверх), (032) 298-88-07
37. Маріуполь, просп. Металургів, 64 (ТЦ «Слизиват», 1-й поверх), (0629) 41-27-71
38. Мелітополь, просп. Богдана Хмельницького, 24 (ТЦ «Пасаж», 2-й поверх), (0619) 44-83-49
39. Миргород, вул. Гоголя, 147 (ТЦ «Мир», 1-й поверх), (05355) 5-06-08
40. Мукачеве, вул. Федорова, 6 (ТЦ ШІМ)
41. Ніжин, вул. Шевченко, 11-А (ТЦ «Гермес», 2-й поверх), (04631) 90-10-2
42. Миколаїв, вул. Потьомкінська, 63/2, (0512) 47-58-43
43. Нікополь, просп. Трубінників, 14 (ТЦ ШІМ, 1-й поверх), (05662) 2-50-03
44. Нова Каховка, вул. Паризької комуні, 13 (ТЦ «Центральний», колишній «Дитячий світ», 2-й поверх), (05549) 7-96-51
45. Новомосковськ, вул. Радянська, 34 (ТЦ «Сті-Центр», 2-й поверх), (0569) 69-65-79
46. Одеса, вул. Велика Арнаутська, 61, (048) 786-05-88
47. Одеса, вул. Краснова, 17 (орієнтир — пл. Толбухіна), (048) 780-19-84
48. Одеса, просп. Добровольського, 99, (048) 75-04-40
49. Олександрія, просп. Леніна, 77 (ТЦ «Гранд-Плаза», 2-й поверх), (05235) 7-15-50
50. Павлоград, вул. Центральна, 84-А, (057) 752-65-92
51. Первомайськ, вул. Революції, 34, (05161) 7-53-99
52. Потапа, вул. Жовтнева, 50, (0532) 60-60-40
53. Прилуки, вул. Київська, 138 (ТЦ «Фуршет», 2-й поверх), (04637) 3-29-00
54. Рівне, вул. Київська, 67-А (ТЦ «Арена», 2-й поверх), (0362) 64-26-37
55. Селідове, вул. Карла Маркса, 10 (будинок побуту, 2-й поверх), (06237) 7-00-34
56. Слоб'янськ, пл. Соборна, 3 (ТЦ «Фокстрот», 2-й поверх), (0626) 62-11-02
57. Суми, вул. Соборна, 42, (0542) 77-17-12
58. Тернопіль, вул. Перля, 3 (ТЦ «Novus», 2-й поверх), (0352) 43-12-76
59. Ужгород, вул. Минайська, 16-Г (ТЦ «Колізей», 2-й поверх), (0312) 67-22-29
60. Умань, вул. Шевченка, 23-А (ТЦ «Сті»), (047) 444-000-6
61. Фастов, вул. Івана Мазепи, 6 (ТЦ «Фуршет», 2-й поверх), (04565) 6-05-11
62. Харків, просп. Маршала Жукова, 3-А, (057) 392-03-43
63. Харків, просп. Гагаріна, 20-А (ТЦ «На Гагаріна», 2-й поверх), (057) 703-44-58
64. Харків, вул. Академіка Павлова, 144-Б (ТЦ «Космос», 3-й поверх), (057) 720-12-29
65. Харків, вул. Полтавський шлях, 144 (ТБЦ «Компас», 2-й поверх), (057) 720-10-33
66. Херсон, просп. Ушакова, 35-А (ТЦ «Адмірал», 2-й поверх), (0552) 46-00-66
67. Хмельницький, вул. Свободи, 73 (ТЦ «Фуршет», 3-й поверх), (0382) 72-66-51
68. Черкаси, вул. О. Дашкевича, 26 (ТЦ «Сільпо», 3-й поверх), (0472) 54-04-47
69. Чернівці, просп. Перемоги, 103, (0462) 65-32-31
70. Чернівці, вул. Гоголя, 10, (0372) 58-72-44
71. Шостка, вул. Карла Маркса, 24 (у відділенні Приватбанку), (05449) 7-37-46

Замовляйте книжки будь-яким зручним способом

- за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093) 170-03-93 (Life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88
- на сайті Клубу: www.bookclub.ua
Надісилається безкоштовний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publisher@ksd.ua

**Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів**
e-mail: editor@ksd.ua

Для гуртових клієнтів

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@ksd.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@ksd.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@ksd.ua